

A VESZTES, USA, 1955

ÉN ÉS TE

MARTIN BUBER

A VILÁG kétarcú az ember számára, amiként kétarcú az ember magatartása a világban.

Az ember magatartása kétarcú, amiként kettő az alapszó, amit kimondani képes.

Az alapszók nem szavak, hanem szópárok.

Az egyik alapszó az Én-Te szópár.

A másik alapszó az Én-Az szópár, ahol az Az helyett Ó is állhat, anélkül, hogy az alapszó megváltoznék.

Így hát az ember Én-je is kétarcú.

Hiszen az Én-Te alapszó Én-je más, mint az Én-Az alapszó Én-je.

Az alapszók dolga nem az, hogy kimondjanak valamit, ami rajtuk kívül is áll, hanem az, hogy azáltal, hogy kimondják őket, állítsanak valamit, ami megáll.

Az alapszókat lényével mondja az ember.

Mikor az ember azt mondja: Te, az Én-Te szópár Én-jét is kimondja.

Mikor az ember azt mondja: Az, az Én-Az szópár Én-jét is kimondja.

Az Én-Te alapszót csak egész lényével mondhatja az ember.

Az Én-Az alapszót sohasem mondhatja egész lényével az ember.

312 Én önmagában – nincsen, csak az Én-Te alapszó Én-je és az Én-Az alapszó Én-je van.

BUBER

Amikor az ember Én-t mond, a kettő valamelyikét véli. Az az Én, melyet vél, az van jelen, amikor Én-t mond. Amikor Te-t vagy Az-t mond, akkor is az egyik vagy a másik alapszó Én-je van jelen.

Én-nek lenni vagy Én-t mondani – egy és ugyanaz.

Aki az alapszók egyikét kimondja, belépett a szóba és már benne áll.

Az emberlény életének tere nem csupán a céltudatos igék tartománya. Élete nem csak olyan tevékenységekből áll, melyeknek tárgya van. Észlelek valamit. Érzékelek valamit. Elképzelek valamit. Akarok valamit. Érzek valamit. Gondolok valamit. Az emberlény élete nem csupán ilyen tevékenységekből és ezekhez hasonlókból áll.

Mindezek és a hozzájuk hasonlók alapítják meg az Az birodalmát.

A Te birodalmának azonban *más az alapja*.

Aki azt mondta: Te, az nem valamely tárgyat vél. Mert ahol valami van, ott másvalami is van, minden Az más Az-zal határos, Az csak azáltal van, hogy másokkal határos. Ahol azonban azt mondjuk: Te, nincsen másvalami. A Te nem határos. Aki azt mondja: Te, annak nincsen valamije, annak semmije sincs. De a viszonyban áll.

Azt mondják, hogy az ember tapasztalja a saját világát. Mit jelent ez? Az ember végigtapodja a dolgok felszínét, és megta-

CEMENTBEN, Kalifornia, 1962

*»AZ Én-Te alapszó teremti meg
a viszony világát«*

314 tapasztalja őket. Gyűjt valamely tudást az állapotukról, tapasztalatot gyűjt.

BUBER

Megtapasztalja, miként állanak a dolgok.

De nem egyedül tapasztalások vezetik a világot az emberhez. Mert olyan világot vezetnek hozzá, amely Az-ból és Az-ból és Az-ból, Ő-ből és Ő-ből és Az-ból áll.

Tapasztalok valamit.

Mit sem változtat ezen, ha a „külső” tapasztalásokhoz hozzáadjuk a „belsőket” is, a nem örökkévaló distinkció szerint, amely az emberi nem azon óhajából fakad, hogy élet vegye a halál titkának. Belső dolgok, akárcsak a külsők – a dolgok a dolgok között!

Tapasztalok valamit.

És mit sem változtat ezen, ha a „nyilvánvaló” tapasztalásokhoz hozzáadjuk a „titkosakat”, ama magabiztos bölcsességgel, mely a beavatottak számára fönntartott titkos rekeszről tud a dolgokban, s a kulccsal hadonász. Ó, titokzatosság titok nélkül! Ó, kibúvók sora!

Az, az, az!

A tapasztaló nem részesül a világból. Hiszen a tapasztalás „őbenne” van, s nem közte és a világ között.

A világ nem részesül a tapasztalásból. Engedi tapasztalni magát, de a tapasztalás nem illeti, mert ő nem ad hozzá semmit, és általa nem is történik vele semmi.

A világ mint tapasztalás az Én-Az alapszóhoz tartozik. Az Én-Te alapszó teremti meg a viszony világát.

CONCORDE TÉR, Párizs, 1928

» AZ EMBER *végigtapodja a dolgok
felszínét, és megtapasztalja őket*«